

NAUTICA

Det är inte bara det gamla sjömanshjärtat som klappar fortare vid åsynen av äldre fartygsmodeller och alla de vackert formade funktionella ting som är knutna till seglatsen över haven. I en tid när monstruöst fula båt-

konstruktioner dominerar är det en lisa för själen att blicka tillbaka på alla de ting och modeller som minner om gångna dagars sjöfart. De har också blivit alltmer eftertraktade samlar- och inredningsobjekt.

Grönmålad kutter, h 135 cm ca 1870, Fartygsmagasinet 16.500:–. Boken med ett av 239 kopparstick utvikt, tryckt 1769 kommer från Rönnells, 15.000:–. Glob daterad 1747, Lars Olsson. Kompass från 1784. Kikaren är från 1800-talets slut tillverkad i Philadelphia, båda Ragnar Zedell, 1.950:– resp 2.700:–. Sjöskumspipan Fartygsmagasinet, 4.000:–.

TEXT OCH URVAL: ELSEBETH
WELANDER-BERGGREN
FOTO: PEO ERIKSSON
BILDARR: ANNA LENA
EINARSON

Här hovers sång... Den sälliga sjökarlet som breder ut sig visar "Schlager-räk" så som G. van Keulen såg det 1704, Rognar Zedell, 10.200.- Tullarna från tidigt 1900-tal kommer från Fortrygsmagasinet, 2.500.- De båda bokskåpmetarna innehåller novell-täsnig - of Chapmans Archi-lectura Novolis från 1775, J.M. Allart, se också nästa sida - och ett plonschverk med 239 kopparstick från 1769, Rönnehlis 15.000.- Den tjula ankungen eller rättare

vatten från 1800-talets slut, B.E. Wren AB, 1.700.-. Timglöset liksom laburetten med kryssfogad ben har inressant historio, de kommer från Gustav Ills lustskepp Amphion, J.M. Allart, Kompassen är en hol-landsk sk torkkompass från 1800-talets slut, Fortrygsmagasinet, pris 3.000.- Tubbkore av messing, Voigtlander & Sohn, Rognar Zedell, 2.200.- Den två-mastade skutaren, drögt 2 m hög, är från 1890-talet, Rognar Zedell pris 14.000.-

Oliedningen föreställer "Svea" målade av C.F. Swensson (1834-1909), AB Sköjs Konst & Anlagnad, Stomonskistan är från selskabet 1900, locket är invändigt med-ronnell benade med ett skeppsskott, en norsk-amerikansk fremstare 8.500.-, Rognar Zedell. Den sälliga apollonsfiguren är från 1800-talets senare del, Vänligvis lins den på Victory Hotel i Gamla Stan i Stockholm liksom skuren på stomons-kistan, Segel från Fortrygsmagasinet.

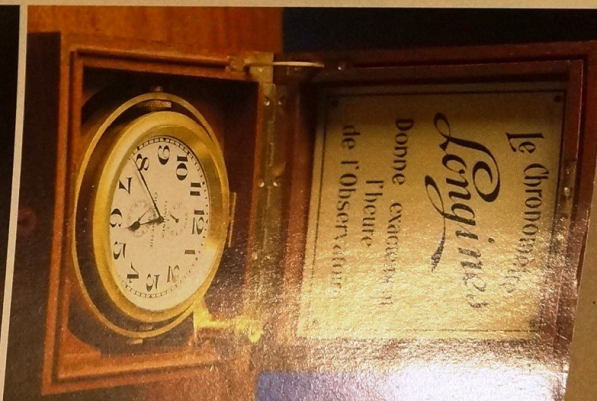
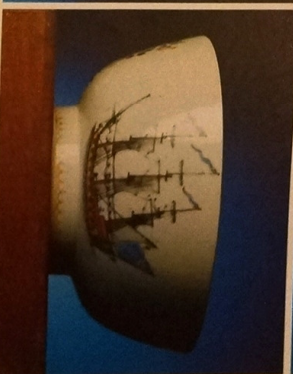
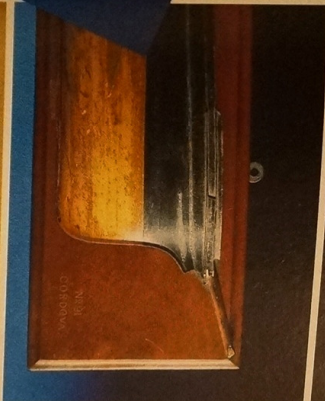
Solo bident tv. | bokudgangen
indf. | "Thankful" | ov Lars
pater Spostrom 1877 | Sheep
pater pater i messing fra
agstisjennet i messing fra
1920 or fra London, Rognar
Zedell 5.500.-- Den lille gale
Zedell 5.500.-- Den lille gale
bet dalerad 1747, Lars Ols
bet Tuktakten kladd med svart
lde fra 1800-tallets stil Kom-
le fra Spostrom 8.500.--
le fra Spostrom oven den tre-
porriden fulldagreen som et
masode fra sent 1800-tal,
riens fra 1800-tallet
7.500.-- Solo bokelvymen et
H Chapman's Architectural No-
is Metcalde, i rykt 1768,
ja Alford, i "Tractat om Sheeps-
is Alford, i "Trat 1775 hos
Bogreale 7.500.--
Rommel 7.500.--
Stapelskloa fra sent 1800-
i "Cachoo", Rognar Zedell,
1400.-- nedan
pideren fra Attadagars chio-
pateren fra Langes, i smog-
midde, inde 1900-tal, fortryg-
eggsnel 30.000.--
Attenhatten med ofterget
et engelsk, likom styv-
galsen min, Rognar Zedell

resd. Förtlysmagasinet, pris 2.800.- och 2.500.-.

Victory Hotels nautiska sam-
lingar.

Konsi- & Anrikhandel.

Victor Flintzberg 1855
-57, Victory Hotel.

NAUTICA ÄR IDAG ett stort samlarområde. Det anade nog ingen för hundra år sedan, då all denna blänkande mässing och alla dessa dekorativa instrument var "nödvändigt ont" och vardagliga bruksting på dåtidens fartyg. Vem vet, om hundra år kanske någon samlar navkapslar och överliggande kamaxlar...

Det finns många olika typer av nautiska antikviteter. Ett intressant kapitel är sjökorten. Det sägs att både egyptier, romare och greker haft sjökort att tillgå – men sådana finns inte i handeln. De äldsta brukar vara från 1500-talet, även de rariteter. Då hade man nämligen lärt sig att flerfaldiga kartbladen genom att trycka dem med graverade kopparplåtar, "kopparstick", färgen fick man lägga på för hand.

Ett annat men betydligt mera platskrävande område är skeppsklockorna. De var rekordliga skapelser som hjälpte mannarna att hålla reda på tiden. Varje gång timglasets sand runnit ut, det tog en halv timme – slog klockan ett glas. Sveriges äldsta kända skeppsklocka är "Kronans" som göts till fartyget 1670. Många klockor har följt fartyget i djupet, en och annan har förpassats till landbacken och slutat som kyrk- eller vällingklocka.

NÄR VI ÄNDÅ TALAR om tiden... verkligen eftersökta och dyrbara nautiska antikviteter är skeppskronometrar. De är precisionsinstrument med stort skönhetsvärde. Att komma ihåg

att dra upp kronometern var en viktig syssla för en styrman! 1714 utlyste parlamentet i England en tävling – priset var astronomiskt, hela 20.000 £ sterling. Det gällde att konstruera ett ur, som under en sjöresa angav longituden på 30 engelska sjömil när. År 1782 var detta ur ett faktum, en engelsman fick patentet. De flesta kronometerbyggare är engelsmän eller schweizare, men det finns en svensk vid namn Viktor Kullberg (1824–90) vars ur är mycket eftersökt.

ETT SÄRSKILT POPULÄRT samlarområde är modellskeppen.

De hör inte precis till nymodigheterna, i Tutanchamons grav fann man miniatyrskropp. Genom århundradena har man inte säg årtusenden har de små skeppen väckt habegär. På 1500-talet lät man också tillverka en slags nautiska druckespokaler i skeppsform. Drottning Kristina ägde en av elfenben (i Kgl. Husgerådskammarens samlingar). På franska kungens taffel stod bordets verkliga "center-piece" av guld. Ludvig XIV:s bordskepp var av guld, besatt med diamanter och rubiner. Det är sedan länge nedsmält men ändå odödligt

genom att det finns avritat på en förlaga till en vävd tapet i Louvren.

Äldre tiders skeppsmodeller användes som en slags "konstruktionsritningar" till de riktiga fartygen.

EN ANNAN SLAGS minibåtar är flaskskeppen tillverkade av flinka sjömän. Vem som kommit på den befängda idén att bygga en båt i en flaska vet man inte riktigt. Vi vet däremot att de är oerhört efterfrågade, tidskrävande att bygga och sist men inte minst, mycket dekorativa. Det antas att de äldsta flaskskeppen är från 1800-talets mitt. Ett och annat görs fortfarande, men det är inte många som behärskar den svåra konsten.

Andra sjömansarbeten är dioramorna eller tavelmodellerna där ett namngivet fartyg avbildas i relief från sidan. Inte att förväxla med halvmodeller som var varvets konstruktionsmodeller.

Mycket har sparats då fartygen förlöst eller huggits upp, bland annat namnskytarna. Linné förundrade sig på sin skånska resa att så tragiska rester sparades och spikades upp på väggarna som dekoration.

Galjonsfigurerna har ofta tagits om hand. De är dekorativa och fantasieggade. Idag blickar de ut över museibesökare eller restauranggäster, deras seglats är över. Man ägnar förra tiders antikvitetssamlare, samlare och museimän en tacksam tanke. Allt det de tagit hand om, allt de vårdat. Att samla är nödvändigt... □

En skonare med satta segel stövar ut mot nya äventyr... Modellfartyget kommer från Victory Hotels nautiska samlingar i Stockholm.